

ETNINĖS KULTŪROS GLOBOS TARYBA
NUOTOLINIO POSĖDŽIO PROTOKOLAS

2024-11-21 Nr. TP-12

Vilnius

Posėdis įvyko 2024 m. lapkričio 12 d. 13 val. nuotoliniu būdu.

Posėdžio pirmininkė Dalia Urbanavičienė.

Posėdžio sekretorė Virginija Navickienė.

Dalyvavo: Etninės kultūros globos tarybos (toliau – EKG, Taryba) pirmininkė doc. dr. Dalia Urbanavičienė, EKG nariai – Jonas Rudzinskas, doc. dr. Rimantas Astrauskas, Nijolė Balčiūnienė, Sandra Daugirdienė, Virginijus Jocys, Zigmas Kalesinskas, Vaida Kasparavičienė, doc. Virginijus Kašinskas, Angelė Kavaliauskienė, dr. Lina Leparskienė, Olijardas Lukoševičius, prof. dr. Lina Petrošienė, doc. dr. Dalia Senvaitytė, dr. Žilvytis Šaknys, Gita Šapranauskaitė, dr. Skaidrė Urbonienė, Jonas Vaiškūnas; EKG specialistai – dr. Jolita Eidikonienė, Violeta Dubnikienė, Valia Skrodenienė, Valdas Voveris, Asta Žernienė, Virginija Navickienė.

Posėdžio kvorumas yra.

Darbotvarkė:

1. Dėl atmintinų Lietuvių liaudies dainų metų įgyvendinimo plano ir ženklo tvirtinimo;
2. Dėl rekomendacijų organizuojant Advento – Kalėdų renginius;
3. Dėl etninės kultūros būklės savivaldybėse stebėsenos tęstinumo poreikio;
4. Dėl bendrų nuostatų siūlant etnografinių regionų herbų šūkius;
5. Kiti klausimai.

Dalia Urbanavičienė pasiūlė prie kitų klausimų aptarti šiuos klausimus: 1) Dėl etnokultūrinės kaimo turizmo sodybos konkurso nuostatų tobulinimo; 2) Dėl šventės Nacionalinės Jono Basanavičiaus premijos 2024 metų laureatei pagerbti organizavimo.

Darbotvarkei pritarta bendru Tarybos sutarimu.

Jono Vaiškūno pasiūlymu posėdyje tylos minute pagerbtos anapilin išėjusios etnokultūros šviesuolės: Rimutė Vitaitė, Bronislava Kerbelytė, Jurga Kasčiukaitė-Kutkienė, Irena Regina Merkienė.

1. SVARSTYTA. Atmintinų Lietuvių liaudies dainų metų įgyvendinimo plano ir ženklo tvirtinimas.

Dalia Urbanavičienė pristatė Atmintinų Lietuvių liaudies dainų metų įgyvendinimo planą.

Diskusijoje buvo ieškoma tinkamo žodžio, kuriuo būtų keičiamas žodis „akcija“, apsisistota ties žodžiu „santalka“. Pastebėti kiti netikslumai plano projekte, kuriuos reikia ištaisyti.

Dalia Urbanavičienė pristatė dailininkės parengtus Atmintinų Lietuvių liaudies dainų metų ženklo variantus. Buvo išrinktas vienas variantas tolesniam tobulinimui siūlant paieškoti kitokio šrifto:

NUTARTA: 1. Iš esmės pritarti atmintinų Lietuvių liaudies dainų metų įgyvendinimo 2025 m. planui, papildant jį pagal pateiktas pastabas ir galutinai suderinus el.paštu. 2. Teikti tobulinti dailininkei pasirinktą atmintinų Lietuvių liaudies dainų metų ženklo variantą.

2. SVARSTYTA. Rekomendacijos dėl advento–Kalėdų renginius organizavimo.

Dalia Urbanavičienė pasiūlė kreiptis į savivaldybes rekomenduojant advento ir kalėdiniu laikotarpiais daugiau dėmesio skirti lietuviškų kalendorinių tradicijų puoselėjimui viešosiose erdvėse organizuojamuose renginiuose, kad Lietuvoje būtų kuriami saviti lietuviški šventiniai akcentai.

Vaida Kasparavičienė atkreipė dėmesį, kad būtų gerai ir švietimo įstaigoms pateikti rekomendacijas.

NUTARTA: 1. Parengti EKGKT raštą rekomenduojant savivaldybėms dėl lietuviškų tradicijų sklaidos advento–Kalėdų renginiuose, prašant savivaldybių išplatinti šias rekomendacija švietimo įstaigoms. 2. Parengtą rašto projektą suderinti el. paštu su Tarybos nariais.

3. SVARSTYTA. Etninės kultūros būklės savivaldybėse stebėsenos tęstinumo poreikis.

Dalia Urbanavičienė priminė, kad EKGKT, įgyvendindama Kultūros ministerijos patvirtintą Kultūros paveldo išsaugojimo ir aktualizavimo politikos 2020–2024 metų veiksmų planą, vykdė etninės kultūros būklės savivaldybėse stebėseną, tačiau jos manymu tokią stebėseną vertėtų tęsti ir toliau, jau pasibaigus minėto plano įgyvendinimui. Ji aptarė šiemet atliktos etninės kultūros būklės savivaldybėse 2023 m. stebėsenos rezultatus ir pasidžiaugė, kad jau visos savivaldybės pateikia duomenis apie etninės kultūros būklę savivaldybėse. Iš 60 savivaldybių 10 savivaldybių turi atskirą Etninės kultūros programą, 30 savivaldybių integruoja etninę kultūrą į bendrąją Kultūros programą, 47 savivaldybės nurodė integruvusios etninę kultūrą į strateginį veiklos planą, tačiau ne visos nurodo konkrečias etninei kultūrai skirtas priemones. Tik 4 savivaldybių administracijose yra atskiras etninės kultūros specialistas, 25 savivaldybėse pavesta EK kuravimo funkcija kitiems specialistams (iš jų tik 11 turi EK kompetenciją), 48 savivaldybėse pavaldžiose įstaigose yra 178 etninės kultūros specialistai (iš jų 33 neturi

etninės kultūros kompetencijos), 35 savivaldybėse yra nematerialaus kultūros paveldo klausimus kuruojantys specialistai (25 savivaldybėse nėra).

Nijolė Balčiūnienė atkreipė dėmesį, kad didžiulė problema yra etninės kultūros specialistų trūkumas,

Dalia Urbanavičienė iškėlė klausimą, ar verta tęsti etnokultūros būklės stebėseną savivaldybėse. Stebėsenos rezultatai praverstų teikiant siūlymus tobulinti Regionų plėtros įstatymą ir kitus teisės aktus. Reikėtų dar padirbėti parengiant gautų rezultatų 2020-2024 m. laikotarpiu viešinimą, nes tik pastaraisiais metais buvo gauti tikslesni duomenys iš visų savivaldybių.

Virginijus Jocys pritarė, kad verta tęsti etnokultūros stebėseną savivaldybėse, pasiūlė rezultatus pristatyti Seime.

NUTARTA: 1. Paskelbti EKGK svetainėje 2023 m. etninės kultūros būklės savivaldybėse stebėsenos duomenis. 2. Tęsti etninės kultūros būklės savivaldybėse stebėseną atrenkant svarbiausius klausimus, patobulinant klausimą.

4. SVARSTYTA. Bendros nuostatos siūlant etnografinių regionų herbų šūkius.

Dalia Urbanavičienė pristatė etnografinių regionų heraldikos situaciją. Šūkiams naudojami didžiuosiuose herbuose, taip pat vėliavose, kuriose vaizduojami didieji herbai. Patvirtinti yra tik dviejų etnografinių regionų herbai, abu su lietuviškais šūkais: 2021 m. buvo patvirtintas Sūduvos herbas su šūkiu „Vienybė težydi“ (iš V. Kudirkos sukurto himno), o 2024 m. – Mažosios Lietuvos herbas su šūkiu „Spindulys esmi begalinės šviesos“ (panaudotas Vydūno tekstas). Kitų etnografinių regionų tėra sukurti heraldikos projektai, kažkada suderinti su Lietuvos heraldikos komisija (toliau – LHK), bet nepatvirtinti Prezidento dekretu, be to, dabar nebeatitinka LHK 2022 m. patvirtintų heraldikos kūrimo taisyklių. Žemaitijos didžiojo herbo projektas buvo sukurtas 1999 m. su lotynišku užrašu PATRIA UNA (liet. „Tėvynė viena“), 2003 m. – Dzūkijos (Dainavos) didžiojo herbo projektas su lotynišku užrašu EX GENTE BELLICOSISSIMA POPULUS LABORIOSUS (liet. „Iš karingiausios genties – darbštūs žmonės“), 2006 m. – Aukštaitijos herbo projektas su užrašu PATRIAM TUAM MUNDUM EXISTIMA (liet. „Savo Tėvynę laikyk visu pasauliu“). Tačiau patvirtintoje etnografinių regionų heraldikoje formuojasi tradicija naudoti lietuvių, ne lotynų kalbą. Ankstesnės kadencijos EKGK buvo nutarusi siekti etnografinių regionų heraldikoje vieningumo, teikiant prioritetą lietuviškiems šūkiams.

Jonas Vaiškūnas pasisakydamas pabrėžė, kad per herbus siekiama kurti etnografinio regiono tapatybę, todėl siekiama naudoti šūkius lietuvių kalba. Aukštaitijos regioninės tarybos sprendimu nutarta siekti iš naujo sukurti Aukštaitijos heraldiką, pasirinktas lietuviškas šūkis „Aukštaitija – šventa protėvių žemė“.

Virginijus Jocys laikėsi nuomonės, kad kiekvienam regionui reikėtų palikti naudoti tokią kalbą šūkiuose, kokią pasirenka pats regionas.

Zigmas Kalesinskas parėmė lietuvių kalbos naudojimo heraldikos šūkiuose idėją.

Dalia Urbanavičienė priminė, kad pagal LHK patvirtintas heraldikos kūrimo taisykles EKG T nuomonė kuriant etnografinių regionų heraldiką labai svarbi, todėl Etninės kultūros globos taryba turėtų apsispręsti, kokia kalba turėtų būti naudojama etnografinių regionų heraldikos šūkiuose.

Nijolė Balčiūnienė atkreipė dėmesį, kad užrašas turi būti suprantamas to regiono žmonėms, todėl negali būti lotynų kalba.

NUTARTA: Rekomenduoti regionų heraldikoje naudoti lietuvių kalbą arba tarmę.

5. SVARSTYTA. Kiti klausimai.

5.1. Etnokultūrinės kaimo turizmo sodybos konkurso nuostatų tobulinimo klausimas.

Violeta Dubnikienė pristatė šiemet surengto Etnokultūrinės kaimo turizmo sodybos konkurso rezultatus: I vieta skirta sodybai „Grikucis“ (Dzūkija), II vieta – Bilionių sodybai „Gīvenėms“ (Žemaitija). III vieta – sodybai „Ėvė“ (Mažoji Lietuva). Šių metų konkursui buvo pateiktos tik 6 paraiškos, nepaisant to, kad paraiškų teikimo terminas buvo prailgintas mėnesiui (dėl to labai mažai laiko liko regioninių komisijų apsilankymui vietoje ir galutiniam vertinimui).

Dalia Urbanavičienė pasiūlė aptarti poreikį keisti konkurso nuostatus ir organizavimą. Jos nuomone ypač netinkamas paraiškų teikimo metas – per patį sodybų sezono darbymeį, todėl vertėtų skelbti paraiškų priėmimą iki sezono pradžios (iki gegužės mėn.), tuomet regioninės komisijos galėtų aplankyti pateiktas sodybas nuo gegužės iki rugsėjo, kai sodybose vyksta daugiausia veiklų. Šiuo metu konkurso vertinimo kriterijai apima dvi pagrindines sritis: etnografinę aplinką (eksterjeras, interjeras, želdiniai ir kt.) ir etnokultūrinės paslaugas (edukacijos, ekskursijų, švenčių organizavimas ir kt.). Galima būtų pasiūlyti sodybas teikti į atskiras kategorijas: 1) Etnografinė aplinka; 2) Etnokultūrinės paslaugos; 3) Kulinarinis paveldas tradicinėje aplinkoje (apimant net tik maisto, bet ir serviravimo, skambančios muzikos bei kitas ypatybes). Tuomet sodybos galėtų dalyvauti tik vienoje kategorijoje. Dalia Urbanavičienė klausė Tarybos narių nuomonės šiais klausimais.

Buvo priminta, kad iš Tarybos narių yra sudaryta Etnokultūrinio turizmo darbo grupė – Ona Droblienė, Vilma Griškevičienė, Virginijus Jocys, Gita Šapranauskaitė, Dalia Urbanavičienė. Pasiūlyta ir kitiems Tarybos nariams įsijungti į šios grupės veiklą.

Dalia Urbanavičienė pasiūlė, kad Taryba deleguotų darbo grupei aptarti konkurso nuostatų keitimo klausimą.

NUTARTA. Deleguoti Etnokultūrinio turizmo grupei išgryninti pasiūlymus dėl Etnokultūrinės kaimo turizmo sodybos konkurso naujų modelių.

5.2. Dalia Urbanavičienė informavo, kad Marija Liugienė tapo Nacionalinės Jono Basanavičiaus premijos 2024 metų laureate. Kadangi pagal Nacionalinės Jono Basanavičiaus premijos nuostatus po premijos įteikimo EKGt turi surengti laureato darbų viešinimo ir pagerbimo šventę, ji pasiūlė pagalvoti, kaip būtų galima organizuoti laureatės Marijos Liugienės pagerbimo šventę.

NUTARTA. Rinkti idėjas, kurias būtų galima panaudoti organizuojant Nacionalinės Jono Basanavičiaus premijos laureatės pagerbimo šventę.

Posėdžio pirmininkė

Dalia Urbanavičienė

Posėdžio sekretorė

Virginija Navickienė